

szerkesztési munkák és adminisztratív tevékenységek fázisain keresztül a szedésig és tördelésig. Elvileg a kiadói tevékenység minden részletében alkalmas számítógéppel segített folyamatok bevezetésére, de az EPC koncepción belül csak azokkal a munkafolyamatokkal foglalkoznak, amelyek közvetlenül is csökkentik a kiadásokat:

- a benyújtott kéziratok érkeztetése;
- valamennyi levelezés nyilvántartása;
- a lektorok kiválasztása;
- a szerzők költségsszámlájának nyilvántartása és a befolyt összegek könyvelése;
- a közlemények útjainak nyomon követése a teljes folyamat során.

A táblázatokat és képleteket is tartalmazó kéziratok bevitelét gépesítéssel segítik elő: az ezekkel kapcsolatos információkat a terminál kezelője egyszerű kódrendszer alapján viheti be a rendszerbe.

A hasáblevonatok számítógépes kezelését is bevonják a kísérletbe. Ez lehetővé teszi a *korrektúra* elvégzését a kiadóhivatalokban, az EPC központtal tartott interaktív kapcsolat útján.

Az automatizálás egyik legjelentősebb pontja, hogy az EPC valamennyi *szedési műveletet* számítógép-vezérléssel végez el. Az EPC működéséhez sokoldalú fényszedőgép alkalmazása szükséges, és ez meglehetősen drága. A költségek csökkentése érdekében az EPC keretébe tömörült folyóiratoknak egymással megállapodásra kell jutniuk a fényszedőgép által nyújtott betűtípusok és tipográfia vonatkozásában.

A szerzőkkel, lektorokkal, szerkesztőbizottsági tagokkal folytatott *levelezés nyilvántartását* a Computing Reviews és a Computing Surveys folyóiratok esetében *automatizálják* az EPC kísérlet keretében. Mivel egy cikk megjelentetésére átlagosan 8,5 levél esik, az adminisztrációs apparátus az automatizálással jelentősen csökkenthető.

A kísérletben részt vevő harmadik folyóirat, a Sociological Quarterly szerkesztősége a már elfogadott kéziratokat bocsátja a kísérlet rendelkezésére. Az automatizálás a korrektúra, a szerkesztés, a tördelés és a nyomtatás technikai fázisaira terjed ki.

Így a három folyóirat szerkesztésének és kiadásának egy-egy részletén keresztül az EPC kísérlet magába foglalja a szerkesztés teljes folyamatát.

A kéziratok feldolgozási ciklusa általában hosszabb, mint a kísérlet tervezett időtartama. Ezért vagy csak azokkal a közleményekkel kellene foglalkoznia, amelyeket a kísérlet alatt publikálni tudnak vagy az összes cikkel, de így nem követhető végig a teljes folyamat.

Az ideális eset az lenne, ha az együttműködő folyóiratokat *egyszerre szerkesztenék az EPC keretében és hagyományos módszerrel is*. Ezt azonban szakemberhiány miatt elvetették. A kizárólag az EPC keretében végzendő munkafolyamatok viszont megkívánják az EPC működésének megbízhatóságát, továbbá az előállítás

munkáinak módszeres átvételét a kísérlet kezdetén, ill. átadását annak végén.

Az első feltételnek úgy kívánnak eleget tenni, hogy zavar esetében lehetőséget biztosítsanak a manuális módszerre való visszatérésre bármely időpontban; a másik feltétel körülményeit mindhárom folyóirat külön-külön határozza meg ciklusidejük eltérése miatt.

A kísérlet tervezése során az a nézet alakult ki, hogy a célt a legjobban úgy közelítik meg, ha a szerkesztőségekbe és kiadóhivatalokba intelligens terminálokat állítanak be. Ezek mintegy 20 ezer szavas belső memóriájú mikroszámítógépet tartalmazó berendezések, amelyek saját szövegszerkesztő programmal is rendelkeznek. Az ilyen berendezések interaktív módszerrel, gyorsan végzik a szerkesztést, és így felszabadítják az EPC központi számítógépét a szerkesztői munka egy részétől.

A kísérlethez az UNIX dokumentum-szerkesztő programrendszert választották, amelyet a Bell Telephone Laboratory kutatóintézetben dolgoztak ki és használnak kutatási jelentések és közlemények automatizált előállítására.

/WHITBY, O. W.: Background and status of the EPC-II experiment = IEEE Transactions on Professional Communication, PC-20. köt. 1. sz. 1977. p. 6-12./

(Roboz Péter)

A prágai ÚVTEI reprográfiai üzemének mikrofilmes tevékenysége

Az információk mikrofilmen való terjesztése jelentős mértékben hozzájárulhat az információterjesztési problémák megoldásához. Ezért az automatizálás mellett a csehszlovák tudományos, műszaki és gazdasági információs rendszer fejlesztésének koncepciójában is vezető helyet foglal el a mikrofilmek előállításának és használatának gyors és általános elterjesztése.

E tekintetben a prágai *ÚVTEI (Ústredi vědeckých technických a ekonomických informací = Tudományos, Műszaki és Gazdasági Tájékoztatói Központ)* reprográfiai üzemének kulcsszerepe van. Az alábbi főbb feladatokat látja el:

1. *Mikrofilmre vesz fel információs forrásokat és állományokat.* Ezzel részint az ÚVTEI-be tartozó Állami Műszaki Könyvtár, részint pedig az ágazati információs központok igényeit elégíti ki. Az üzem két munkafolyamatot alakított ki. A külső, főként külföldi intézményektől érkezett mikrofilmeket az üzem által használt mikroformátumokra másolják át. A saját állományú dokumentumokat pedig jellegüktől függően A6 méretű mikrofilmlapra vagy 16, illetve 35 mm-es perforált tekerccsfilme fényképezik. A mikrofilmezés pontosan szabályozott munkamenet szerint folyik, figyelembe véve a

csehszlovák szabványokat, a technológiai előírások (egy-egy művelethez szükséges feltételek, mérések és ellenőrzések) betartását és a használati jelek (keresőkód, kezdet, folytatás, vége jelzések stb.) alkalmazását.

2. *A feldolgozott mikrofilmállományt archívumban tárolják.* Az archívum tagolása:

- a) Állami Műszaki Könyvtár – periodikumok;
- b) csehszlovák ipar 1976 és 1977;
- c) fordítások központi nyilvántartása;
- d) az ÚVTEI-ben készült fordítások nyilvántartása;
- e) az informatika válogatott irodalma;
- f) vállalati irodalom;
- g) reprográfiai irodalom;
- h) az ÚVTEI egységesített software-rendszerének moduljai;
- i) INFORUM 75;
- j) Chemical Abstracts;
- k) irodalomkutatások.

Az archívumban alapnegatívok mellett munkapéldányként szolgáló diaposzitiv másolatok is helyet kaptak.

3. *Tanácsadó szolgálatot teljesítenek* a tudományos, műszaki és gazdasági információs rendszert szolgáló mikrofilmzés fejlesztésének előmozdítására. A gyorsabb előrehaladást nem is annyira a technikára fordítható összegek hiánya, hanem sokkal inkább a nem kielégítő gépkínálat és a szakértelem hiánya okozza. A csehszlovák ipar alig gyárt ilyen berendezést, s ha egy-egy gép piacra is kerül, rendszerint már elavult (pl. a MEOFLEX V3) olvasókészülék, a MEOREX olvasó-nagyítókészülék, a MEOLAB előhívó automata stb.). A fejlesztést ezért

csak NDK gyártmányokkal lehet megoldani, feltéve, hogy ha azok egyáltalán beszerezhetőek. Az elmaradást az okozta, hogy a csehszlovák ipar hosszú ideig várt a DMS kontra EMS rendszer vitájának eldőlésére. (Az ÚVTEI-nek egyébként az a véleménye, hogy a tudományos, műszaki és gazdasági információs rendszernek a két rendszer előnyös tulajdonságait kell átvennie.

A szakértelem hiánya egyrészt a célnak nem megfelelő mikrofilmek kiválasztásában, másrészt pedig a végzett munka alacsony műszaki színvonalában mutatkozik meg. Az üzem ma már mindkét vonatkozásban megbízható tanácsokat ad a mikrofilmzést fejleszteni szándékozóknak. Folyamatban vannak azok a munkálatok is, amelyek a mikromásolatok előállításában országos munkamegosztást és egységesítést vannak hivatva megteremteni.

4. *Operatív reprográfiai szolgáltatásokkal is rendelkezésre állnak az Állami Műszaki Könyvtár használóinak.*

Az üzem fokozni kívánja eddigi erőfeszítéseit, ui. a tudományos, műszaki és gazdasági információs rendszer fejlesztésének alapelveiről szóló 237/77. sz. kormányhatározat a mikrofilmzés fejlesztését és elterjesztését illetően is jelentős, új követelményekkel lép fel.

/MÜHLSTEIN, L.: K některým otázkám nasazování reprografických technologií v soustavě VTEI. = Československá Informatika, 20. köt. 1. sz. 1978. p. 8–11./

(Futala Tibor)

OKTATÁS

Információs szakemberek oktatási és továbbképzési rendszere a Szovjetunióban

A Szovjetunió Országos Tudományos–Műszaki Információs Rendszerének (*Goszudarsztvennaja szisztema naučno-tehnicseszkoj informacii, GSZNTI*) hatékonysága, az információs munka fejlesztése mindenekelőtt az információs dolgozók szakmai felkészültségétől függ.

A Szovjetunió információs szakemberképző és -továbbképző rendszere (a továbbiakban: rendszer) nemcsak diplomás információs szakembereket képez, hanem lehetőséget ad a továbbképzésre és az információfelhasználók képzésére is.

A VINITI-ben már 1962-ben állandó tanfolyamot szerveztek információs munkaköröket ellátó dolgozók részére; e tanfolyamot 1962-től 1971-ig kb. hatezren végezték el, közülük 300-an a KGST-országokból. A képzés e formája azonban elégtelennek bizonyult: *hiányzott az országos koordináció.* Ezért 1971 végén létrehozták a VINITI információs tanfolyamait alapul véve a

Szovjetunió Minisztertanácsa Állami Tudományos és Műszaki Bizottságának Információs Szakembereket Továbbképző Intézetét (*Institut povüsenija kvalifikacii informacionnüh rabotnikov, IPKIR*), amelynek fő feladata a képzési rendszer koordinációjának megszervezése és az oktatási, módszertani, kutatási és fejlesztési feladatok ellátása.

Az IPKIR szovjet és külföldi tapasztalatok alapján kidolgozta a rendszer alapvető szervezeti elveit és felépítését (*1. táblázat*).

A rendszer fő feladatai a következők:

- magas szintű (informatikai tudományos fokozattal rendelkező szakemberek) képzése;
- diplomás információs szakemberek képzése;
- az informatikához kapcsolódó területek szakembereinek átképzése és továbbképzése;
- az információfelhasználók oktatása.

E feladatok ellátásához elengedhetetlen

a rendszer irányításának fejlesztése és a részrendszerek koordinálása;